

ÎNSCĂUNAREA LUI CONSTANTIN ȘERBAN LA TÂRGOVIȘTE CA SUCCESOR AL LUI MATEI BASARAB CA DOMN. COMLOT POLITICO-MILITAR PRECONCEPUT, SAU CONCURS FAVORABIL DE ÎMPREJURĂRI

dr. Constantin ȘERBAN

Dobândirea puterii supreme în stat pe calea unui complot politico-militar a fost și este și azi un procedeu foarte des întâlnit în istoria multor popoare și state. Condiția ca acesta să reușească constă în faptul că cel aflat în fruntea lui să fie o personalitate înzestrată cu anumite calități pe de o parte iar pe de alta aceasta să se folosească de anumite împrejurări favorabile pe care să le implice în acțiunea sa atât de armonios încât să nu trezească nici un fel de suspiciuni¹.

Un asemenea personaj istoric a fost Constantin Serdarul din Dobreni, fiul nelegitim al lui Radu Șerban, domnul Țării Românești (1602-1611) ajuns domn sub numele de Constantin Șerban zis Cârnu. El întrunea multe calități necesare unei astfel de acțiuni pline de mari riscuri pentru a dobândi cu sila tronul Țării Românești în primăvara anului 1654.

Contemporanii care l-au cunoscut ni-l prezintă tenace și perseverent ca și mama sa Elina, fata popii Constantin din București, mai târziu soția lui Neagoe logofăt din Târgoviște². În legătură cu mama sa se cunosc cele câteva procese pe care aceasta le-a intentat mânăstirii Tismana în anii 1620-1633 pentru satul Tântava (Ilfov) dobândit de ea inițial după anul 1601 de la Radu Șerban voivod ca fiind sat domnesc. Primul proces pe care l-a pierdut a avut loc pe timpul domniei lui Radu Mihnea (1620-1623) după moartea fostului domn Radu Șerban. Al doilea proces

de asemenea l-a pierdut pe timpul domniei lui Alexandru Coconul (1623-1627). Prin hrisovul domnesc din 13 iulie 1626 se preciza că pârătoarea, jupânița Elina se dovedise mincinoasă și că stăpânise satul multă vreme prin înșelăciune³. Al treilea proces de asemenea pierdut de Elina jupâneasa a avut loc pe timpul domniei lui Matei Basarab când prin hrisovul domnesc din 9 mai 1633 aceasta a rămas de lege și judecată⁴.

În tinerețe Constantin Serdarul dobândise o cultură aleasă care-l deosebea de mulți boieri din vremea sa. Astfel, dispunea de o pregătire intelectuală de excepție care-l făcea apt să îndeplinească cu competență dregătoria de postelnic. Era un adevărat poliglot, după mărturia unui contemporan Paul de Alep, cunoștea limbile greacă, turca literară, maghiară⁵. De asemenea el posedea noțiuni temeinice de agrimensură de vreme ce a făcut parte în două rânduri din comisia de boieri care hotărâna diferite moșii⁶. Constantin Serdarul era inițiat și în problemele financiare ale țării, făcând dovada de o adevărată competență cu prilejul efectuării unei anchete, hotărâtă de Matei Basarab în anul 1636 pentru a afla adevărul cu privire la sustragerea unor sume de bani din cuantumul haraciului trimis în acel an la Istanbul⁷.

Un amănunt poate mai puțin cunoscut din viața sa este acela cu privire la activitatea sa militară și anume participarea sa la o campanie militară din timpul Războiului de treizeci de ani. Cu acest prilej Constantin Serdarul cu grad de căpitan, în fruntea unui detașament muntean de 1500 de curteni a atacat oastea unui nobil Hommonay din tabăra imperialilor căreia i-a provocat mari pierderi omenești (200 de morți) la 16 iulie 1644. În urma luptei, scrie cronicarul sas G. Kraus „curtenii s-au îmbogățit foarte mult”⁸. Este necesar de știut că Constantin Serdarul stabilise legături de rudenie cu mai mulți mari boieri din vremea sa și anume prin originea sa domnească și prin căsătoria sa cu jupâneasa Bălașa de exemplu cu boierii Ralli, Boul, Gheorghe Ștefan viitorul domn al Moldovei, Cantacuzino din Țara Românească și din Moldova. În fine pentru toate aceste calități Constantin Serdarul a fost admis ca mare dregător în Sfatul domnesc în anii 1642 și 1643⁹.

. În privința averii sale în perioada dinainte de domnie Constantin Serdarul a dobândit după moartea tatălui său nelegitim (1620) de la Elena Doamna, soția voevodului; „câzând cu mare rugămintă” după ce probabil dovedise cu martori a fi feciorul răposatului domn făcut cu o „posadică” – „satele Dobreni și Vărăști ca să se hrănească cu dânsele”¹⁰. În mai puțin de un deceniu însă Constantin Serdarul s-a înglobat în datorii ca urmare a faptului că a împrumutat bani cu camătă pe care n-a putut s-o restituie. Drept urmare a fost nevoit să vândă la 18 mai 1629, pe

când avea funcția de clucer, satul Văcărești de lângă Dobreni împreună cu venitul den câmp, den pădure, den apă, cu siliștea satului, cu tot hotarul și cu toți rumânii – 56 la număr – lui Fane vistierul cu suma de 450 galbeni¹¹.

Situația sa materială s-a redresat după ce în timpul domniei lui Leon Tomșa a dobândit dregătoria de postelnic II, care i-a permis să participe la numeroase tranzacții cu caracter funciar de pe urma cărora obținea beneficii. În fine, după ce mama sa a pierdut definitiv dreptul de stăpânire asupra satului Tântava (Ilfov), el s-a implicat în achiziționarea de bunuri funciare realizând într-un timp relativ scurt de numai șapte ani (1634-1641) încheierea unui număr de 13 zapise de cumpărare însumând: 50 pogoane vie în dealul Loloștilor, ocină în satul Vlădeni, satul Pădureți, delnițe în satul Izvorani de lângă Pitești, vii în dealul Humei, adăugate satului Dobreni unde posedea mori, toate cumpărate cu aproape 100.000 de „bani gata“, la care se pot adăuga 20 oi cu mieii lor ca preț al unora din moșii¹².

Așadar, încetul cu încetul Constantin Serdarul fiul natural al lui Radu Șerban voevod și-a dobândit o adevărată faimă în conștiința contemporanilor prin multiplele sale calități. Astfel era un om cult, poliglot, înrudit cu mai multe familii boierești atât prin origine cât și prin căsătorie, era posesor al unei remarcabile averi funciare dobândită în mai puțin de un deceniu, prețuit în rândurile armatei pentru succesul dobândit în timpul misiunii militare îndeplinite în cadrul unor evenimente de importanță europeană (făcuse parte din sfatul domnesc unde se inițiaseră în probleme politice, militare cât și financiare), fusese pentru scurtă vreme mare serdar, deținuse, cu alte cuvinte, o drăgătorie subordonată marelui spătar, de mare importanță în acea vreme.

Este mai mult ca sigur că încă înainte de a fi scos din această mare dregătorie el era convins că dispune de toate calitățile pentru a aspira la succesiunea la tron după Matei Basarab, mai ales că până la acea dată, sfârșitul anului 1648, domnul țării eșuase în tentativa de a-și asigura succesiunea la tron fie prin fiul său decedat de tânăr, fie prin înfierea unor membri ai familiei sale (Mateiaș nepot de soție, Mihai nepotul uneia din fiicele lui Radu Șerban voevod, Istrate Goleșcu ginerele lui Radu Șerban voevod). Singurul adversar rămas în această competiție mai rămăsese boierul Diicu Buicescu, nepotul de soră al lui Matei Basarab înrudit prin mama sa cu boierii Craiovești. Dar acest concurent, după mărturia unor contemporani (de ex. Paul de Alep), nu era agreat de marii boieri, pentru atitudinea disprețuitoare manifestată față de aceștia¹³, apoi era mai în vârstă decât el cel puțin cu un deceniu. Totuși în calculele sale Constantin Serdarul nu neglija existența acestui

pretendent ales în ultimul moment de Matei Basarab pentru a-i urma la tron. De altfel, după obținerea tronului cu ajutorul partizanilor săi Constantin Serdarul a avut grijă să-l însemne la nas pe acesta pentru a fi mai sigur pe viitor că nu va mai aspira la domnie. Așa se mai explică faptul că sigur pe sprijinul lui Matei Basarab în problema succesiunii la tron Diicu Buicescu a plecat în Oltenia pentru a-și vedea fiul aflat pe patul morții, fără să fi luat vreo măsură în prealabil, pentru a nu fi surprins de evenimente neașteptate, tocmai într-un moment când la Târgoviște în primăvara anului 1654, atmosfera era atât de incendiară, generată de răzvrătirea semenilor, care printre alte revendicări cereau cu insistență abdicarea domnului aflat pe patul de suferință.

E drept că cel care aspira la tronul Țării Românești, Constantin Serdarul se ținuse o vreme departe de Târgoviște pentru a nu da nimic de bănuț privind intențiile sale de mărire. La vremea respectivă era deja un om matur și înzestrat cu multă experiență pentru a face față acestor evenimente de care căuta să se folosească pentru scopurile sale. Puțini dintre istorici s-au încumetat să afle dacă nu sigur, cel puțin cu o oarecare aproximație, data nașterii lui Constantin Serdarul. Ultimul biograf al său istoricul N. Stoicescu într-o recentă monografie afirmă că „e greu de aflat” data nașterii acestui personaj, făcând totuși unele presupuneri oarecum vagi, de exemplu că data nașterii ar fi „anterioară anului 1610”¹⁴. După părerea noastră data nașterii lui Constantin Serdarul ar fi pe timpul primei domnii a lui Radu Șerban voevod (1602-1611) mai aproape de realitate în anii 1601-1602 de vreme ce într-un hrisov din 1604 semnat de acest domn emitentul nu recunoaște nici un fiu nelegitim care ar avea dreptul de stăpânire asupra satelor Dobreni și Văcărești care fuseseră mai înainte ale mamei sale Maria, „cum dă se vor ivi vreodată niscari feciori făcuți dă dânsul afară den lege, adecă fără cununie, ce le zic copil, unii ca aceia să nu aibă treabă cu satele”¹⁵. Mai târziu într-un hrisov din 13 iulie 1626, se arată că mama lui Constantin Serdarul ar fi stăpânit după anul 1601 satul Tântava (Ilfov) dăruit ei de Radu voevod Șerban ca fiind sat domnesc. Credem așadar că dania aceasta poate fi luată în considerare ca zestre dăruită de domn Țitoarei sale jupâneasa Elina în calitate de mamă a fiului său nelegitim¹⁶.

Radu Șerban, domnul Țării Românești, părintele lui Constantin Serdarul a fost consecvent în privința nerecunoașterii fiului său nelegitim până la sfârșitul vieții. În testamentul său din 28 februarie 1620 fostul domn aflat în pribegie în Imperiul habsburgic făcea precizări în privința succesiunii sale numai la soția sa și fiicele sale Anca și Ilinca. „... las și eu ca pre acele zise mai sus moșii Anca și Elina, carea în vremea de bătrânețe ne-au dăruit Dumnezeu den cununie dereaptă

că sa fie amândouă surori, însă cu această tocmeală, ca până unde va fi doamna mea și soțul meu doamna Elina vie, să le biruiască ia și să se hrănească dentraceste moșii. Iar după moartea domniei mele, să fie cum au lasat mumămea, Dumnezeu o iarte și cum am lăsat și eu. Și așa tocmescu să fie neschimbătoare carea o am întărit cu pecetea mea..¹⁷.

Pentru atingerea scopului urmărit Constantin Serdarul și-a atras de partea sa armata țării, la data aceea alcătuită din seimeni și dorobanți, ostași cu plată și beneficiari ai unor privilegii și scutirii domnești. Totodată a atras de partea sa pe capul bisericii, pe mitropolitul Ștefan precum și pe mai mulți boieri dregători mari și mici, prin convorbiri directe sau prin mijlocirea unor intermediari atașați scopurilor sale cum se procedează în cazul unui complot interesați mai ales de recompensele promise și onorate mai târziu. Inițial s-a folosit de nemulțumirile slujitorilor, care se agitau la Târgoviște în preajma palatului domnesc generate de neonorarea promisiunilor făcute acestora în preziua luptei de la Finta și anume: plata lefurilor pe două luni drept recompensă pentru faptele lor de vitejie¹⁸. Apoi a încurajat chiar să ucidă pe unii dregători ai domniei bănuți pe drept sau pe nedrept de întârzierea plății lefurilor lor¹⁹. Apoi a atras de partea sa pe medicul polon care-l îngrijea, pentru a grăbi moartea domnului. Numai intervenția în această situație a lui Gheorghe II Rakoozi prin trimiterea unui alt medic care a salvat pe moment viața lui Matei Basarab²⁰; până la urmă domnul țării a încetat din viață la 9 aprilie 1654.

Izvoarele vremii nu ne dau știri cu privire la nominalizarea boierilor și militarilor care s-au aflat alături de Constantin Serdarul în complotul pregătit pentru dobândirea domniei. Cronicarul sas Georg Kraus știa că mulți boieri munteni îl pizmuiau pe Istrate Leurdeanu Goleșcu pe care-l alesese o vreme domnul țării să-i urmeze la tron. Apoi că 11 boieri munteni bănuți de trădare ar fi suferit pedeapsa capitală pentru fapta lor iar alții au fost deposedați de bunurile lor²¹.

Recente cercetări în această problemă au identificat numai pe doi din acești boieri și anume pe Hrizea din Bogdănești menționat în sfatul domnesc al lui Matei Basarab numai până la 11 iunie 1653, după acea dată fiind înlocuit prin Radu Stoica Sintescu din Popești. După cum se știe el a fost reintegrat în rândul marilor dregători din sfatul domnesc de către Constantin Serdarul după ce a dobândit domnia țării, la 25 aprilie 1654, când a primit funcția de mare spătar deținută până atunci de Diicu Buicescu. Celălalt boier este Radu Știrbei Izvoranu spătar până la 9 iunie 1653, dar numit mai târziu postelnic la 17 decembrie 1654 deci reintegrat în dregătorie²².

Pe lângă aceștia trebuia că au fost și alții care după înscăunarea lui Constantin Șerban ca domn au fost gratulați de acesta cu multe recompense fie slujbe, fie proprietăți funciare de exemplu Stancu, căpitan de călărași care la 16 iulie 1654 primea o moșie în județul Vâlcea „pentru dreaptă și credincioasă slujbă”²³. Urmează apoi Moise, căpitan de roșii care la 18 noiembrie 1656 primi moșia Cârdești (Buzău) și moșiile Bogdana și Scârnavelor²⁴, Negoită clucer primea pe rând moșia Gaojani (Slam Râmnic) la 8 septembrie 1654, satele Căpoteasca, Buciulești și Stăești la 28 octombrie 1654 și satul Lamba (Slam Râmnic) la 12 iulie 1656²⁵, Moise, spătar primea satul Scheanul (Slam Râmnic) la 18 decembrie 1654 și moșia Udobeni (Buzău) la 29 decembrie 1654²⁶, în fine Necula, vtori clucer din Glogova primea la 24 decembrie 1654 satul Corcova (Mehedinți), la 15 ianuarie 1655 moșia Gârbovi (Gorj) „cu rumâni cu tot”. Tot el, care între timp fusese ridicat la dregătoria de mare pitar primea la 16 ianuarie 1655 dreptul de a da fiilor săi Ivan, spătar și Simeon, clucer acea moșie Gârbovi²⁷.

Constantin Serdarul a mai profitat în realizarea scopului său și de unele greșeli săvârșite de Matei Basarab, care urmărea îndeaproape desfășurarea evenimentelor din Târgoviște din vara și toamna lui 1653 și primăvara anului 1654, în sensul că încerca să identifice pe adevărații uneltitori care urmăreau să-l ucidă sau să-i ia domnia. Așa de exemplu, domnul nu-l bănuia pe Constantin Serdarul ci pe un pretendent la tron aflat la Istanbul și anume pe viitorul Mihail al III-lea Radu, care în acele momente se bucura de sprijinul înaltelor autorități otomane și chiar de acordul pașei din Silistra, cunoscut pentru uneltirile sale de pe urma cărora spera să dobândească sume mari de bani²⁸. De asemenea la succesul acțiunii sale Constantin Serdarul s-a bucurat de sprijinul moral al unor înalți oaspeți străini aflați în acele momente la Târgoviște și anume al patriarhului Macarie al Antiohiei despre care relatează pe larg secretarul său Paul de Alep²⁹. Dar Constantin Serdarul a mai contat atunci foarte mult pe informațiile pe care le deținea, ca membru al sfatului domnesc, despre marile sume de bani aflate în tezaurul țării, care sporise drept urmare a politicii fiscale promovată de Matei Basarab dealungul celor două decenii de domnie³⁰. An de an se adunaseră la tezaurul domnesc sume de bani atât de mari încât ele impresionaseră și pe unii observatori străini de la Veneția³¹, fără să mai amintim cele relatate de Paul de Alep în jurnalul său de călătorie „comorile pe care răposatul (se înțelege Matei Basarab n.n.) le lăsase când murise erau foarte mari; multe case de piatră (se înțelege din Târgoviște n.n.) erau pline (de bani n.n.) până la acoperiș”³².

Cele ce s-au petrecut la Târgoviște în vara anului 1653 și primăvara anului următor au fost consemnate de mulți contemporani autohtoni și străini în așa fel că știrile de acest fel se completează unele pe altele. În unanimitate acești martori ai evenimentelor de excepție petrecute în capitala Țării Românești de atunci au consemnat, atât sfârșitul prematur al doamnei Elina în august 1653 și înrăutățirea sănătății lui Matei Basarab. Ei au mai prezentat cu multe amănunte condițiile în care Constantin Serdarul a fost ales de boierii țării, la care s-a alăturat și armata de seimeni și doroabași, ceremonie la care au fost martori și locuitorii târgovișteni.

Noul domn care a luat numele de Constantin Șerban a fost de fapt proclamat în funcția supremă din stat mai întâi de către cea mai mare parte a armatei alcătuită din slujitori (doroabași și călărași) și curteni adică de cei în rândul cărora el se bucura de o înaltă prețuire la care s-au alăturat seimenii. Apoi acestora li s-au adăugat boierii țării prezenți în acele zile la Târgoviște. Știrea este confirmată de cronicarul Miron Costin, în acel an un boier tânăr, de 21 de ani, familiar al familiei fraților Toma și Iordache Cantacuzino din Moldova, al căror frate Constantin mare postelnic era cumnatul lui Constantin Șerban³³.

După alegerea sa ca domn al Țării Românești, Constantin Șerban a început să onoreze promisiunile materiale făcute sprijinitorilor săi în atingerea scopului urmărit: succesiunea lui Matei Basarab la Conducerea țării. În primii trei ani de domnie, el a reintegrat în funcții pe cei prigoniți de predecesorul său de exemplu mitropolitul Ștefan a ocupat din nou înalta funcție în fruntea bisericii, ca și unii mari boieri care și-au ocupat locul în sfatul domnesc. Apoi pe slujitori i-a iertat de plata birului pe timp de trei luni, pe doroabași și călărași i-a iertat de plata dijmei și oieritului. De asemenea a făcut daruri în natură în special slujitorilor și curtenilor, de exemplu postavuri ordinare și fine pentru îmbrăcăminte după rangul lor³⁴, și a oferit un mare ospăț episcopilor și egumenilor mănăstirilor aflați în Târgoviște³⁵. Pentru a se bucura de confirmare din partea Porții otomane, noul domn a expediat la Istanbul printr-o solie boierească haraciul țării în valoare de 600.000 galbeni „pentru tuiuri, tatar, lefile oștilor”³⁶, o sumă mult prea mare față de ce se plătitise de către Matei Basarab, până atunci³⁷. De fapt noul domn al țării avea de unde să-și procure aceste mari sume de bani și să înceteze pentru o vreme încasarea sarcinilor fiscale datorate de contribuabili. Scopul urmărit de noul domn era să satisfacă pe deplin cererile celor care i se lăturase și mai ales ale puterii suverane. Prin acest procedeu el a reușit să golească foarte repede visteria țării, fapt consemnat de cronicarul maghiar. J. Szalardi în opera sa „Cronica de jale”, pe baza știrilor care în

acea vreme circulau și în Transilvania, despre condițiile în care Constantin Serdarul a ocupat tronul Țării Românești în primăvara anului 1654³⁸.

În concluzie la întrebarea care a fost formulată în timpul acestui studiu privind înscăunarea lui Constantin Șerban la Târgoviște ca succesor al lui Matei Basarab ca domn. Complot politico-militar preconcept sau concurs favorabil de împrejurări? Putem răspunde astfel: și una și alta, pentru că succesorul lui Matei Basarab dispunea de anumite calități care-l făceau favorit în competiția în care se angajase concurentul sau boierul Diicu Buicescu. Pe acesta Constantin Serdarul îl depășea din toate punctele de vedere. Ulterior, Diicu Buicescu nemaibeneficiind de protecția lui Matei Basarab, cinci ani mai târziu, pe timpul lui Mihnea al III-lea Radu în 1659, a sfârșit lamentabil odată cu unii mari dregători ai țării, care se opuneau politicii promovată de acest domn față de Poarta otomană.

Și totuși suntem convinși că fiul nelegitim al lui Radu Șerban voevod Constantin Serdarul a ocupat tronul Țării Românești ca urmaș al lui Matei Basarab în mod abuziv, pe calea unui complot politico-militar. Ne sprijinim această convingere pe două documente care reflectă gândirea contemporanilor acelor vremuri transmisă din generație în generație timp de peste un secol adică până spre sfârșitul secolului al XVIII-lea. În istoriografia românească de până acum în această problemă și-au spus părerea o seamă de istorici ca de exemplu: Nicolae Iorga³⁹, N. Bejenaru⁴⁰, Christache Georgescu⁴¹, W. Zekely⁴², N. Stoicescu⁴³, C. Rezachievic⁴⁴; fiecare din ei afirmând că în primăvara anului 1654 Constantin Serdarul ar fi putut complota împotriva voinței lui Matei Basarab pentru a ocupa tronul Țării Românești fără să fi întreprins o demonstrație pentru a convinge pe cititor.

Cele două documente menționate mai înainte nu sunt inedite, ele au intrat în circuitul științific de peste opt decenii și se referă la satul Văcărești de lângă Dobreni aflat în proprietatea lui Constantin Serdarul până în anul 1629 când acesta l-a vândut lui Iane vistier, având atunci mare nevoie de bani⁴⁵, cu 450 galbeni⁴⁶. Un an mai târziu același sat a fost vândut de Iane vistier lui Gheorghe logofăt la visterie cu 480 galbeni⁴⁷. Dar în 1716 într-un zapis de vânzare al aceluiași sat Vărăști de lângă Dobreni de către Mihai Cantacuzino biv vel spatar împreună cu fiul său Mihai biv vel comis lui Radu mare vornic fiul lui Hrizea yistierul din Popești ce arată printre altele că acest sat, care fusese al lui Constantin Serdarul ajuns domn la urma lui Matei vodă *în silă și fără dreptate* a fost răscumpărat de Constantin vodă dând banii înapoi lui Gheorghe vistierul, și luând satul pe seama lui⁴⁸.

Mențiunea în acest zapis că succesorul lui Matei Basarab la tron a luat domnia

în silă și fără dreptate dovedește cu prisosință că în conștiința contemporanilor din Țara Românească încă mai stăruia după 62 ani de la evenimentele din primăvara anului 1654 ideea luării în silnicie a tronului țării de către un impostor, impostorul fiind Constantin Serdarul, care se prevala de faptul că era fiul nelegitim al domnului Radu Șerban. După alți 56 de ani de la emiterea zapisului din 1716 reappare această expresie în silă și fără dreptate, referindu-se la același domn Constantin Șerban când a luat domnia și „a lepădat banii lui Gheorghe vistierul și i-au luat satul“, fiind vorba tot de satul Vărăști de lângă Dobreni. Așadar de la anul 1654 până la 1772 se scurseseră nu mai puțin de 118 ani și în rândul unor urmași și a contemporanilor martori din primăvara anului 1654 mai stăruia ideea că înscăunarea lui Constantin Șerban ca domn după Matei Basarab s-a făcut în silnicie.

Anexa

Proprietățile achiziționate de Constantin Serdarul înainte de domnie

Nr.	Data	Obiectul tranzacției	Suma de bani	Sursa documentară
1.	10 ian. 1634	5 pogoane vie dealul Loloștilor de jos și loc de casă	3500 bani	D.R.H. XXIV nr. 184
2.	25 nov. 1634	ocina în Văleni (Muscel) satul Pădureți	130 bani	D.R.H. XXIV nr. 408
3.	26 nov. 1634	2 pogoane vie dealul Loloștilor	3 ughi	D.R.H. XXIV nr. 409
4.	5 oct. 1635	2 pogoane vie dealul Loloștilor	300 bani	Arh. St. Buc. Miștopolia-Țării Românești LVIII-3
5.	6 oct. 1635	1 pogon și o ciosvartă vie în dealul Loloștilor	400 bani	Idem LVIII-4
6.	9 oct. 1635	15 1/2 pogoane vie 2 1/2 pogoane în dealul Loloștilor	1700 bani și 5 costande	Idem LVIII-5
7.	30 ian 1636	2.pogoane vie cu pădure 7 pogoane în dealul Loloștilor	20 oi cu miei	Idem LVIII-6

Nr.	Data	Obiectul tranzacției	Suma de bani	Sursa documentară
8.	10 iunie 1637	4 răzoare vie în dealul Humei 1/2 delnița de Izvorani vinariciul din deal	250 ughi	Idem XLVIII-25 întârre 10 iul. 1637 Idem XCIX-9
9.	14 iunie 1637	1/2 delnița la Izvorani lângă Pitești	6000 bani	Idem XCIX-10
10.	28 oct. 1637	1 pogon 1 1/2 ciosvartă vie 2 pogoane vie dealul Loloștilor	40 ughi	Idem LVIII-7
11.	1 iunie 1638	3 pogoane vie dealul Humei	34 ughi	Idem XCIX-11
12.	6 nov. 1638	2 1/2 pogoane vie în dealul Loloștilor	18 ughi	Idem LVIII-9
13.	5 ian. 1641	8 pogoane vie în delaul Loloștilor	8 ughi	Idem LVIII-10
14.	17 iun. 1642	se confirmă stăpânirea morii de la Dobreni		Arh. St. Buc. Docu- mente istorice CCCXCIX-49,50.

NOTE

1. Vezi complotul din primăvara anului 1653 al marelui logofăt Gheorghe Ștefan contra lui Vasile Lupu, domnul Moldovei.
2. N. Iorga, *Mama lui Constantin vodă Basarab*, în „Convorbiri literare“, 1901, p. 810-812.
3. *Documenta Romaniae Historica*, vol XXII, p. 655-658.
4. *Documenta Romaniae Historica*, vol XXIV, nr. 59.
5. *Călători străini despre țările române*, vol. V, p. 135.
6. Arhivele Statului, București, *Documente istorice* CLXXXIV-6, M. Radu Vodă, CI-1.
7. Arhivele Statului, București, *Mrea Stavropoleos*, XXX-1.
8. G. Kraus, *Cronica Transilvaniei 1608-1665*, București, 1965, p. 111.
9. Arhivele Statului, București, *Mrea Căldărușani* XXXV-4 (6 martie 1642), fișe gl. Năsturel (11 mai 1642), *Documente istorice* LXXIV-192 (11 mai 1642), *Mrea Arnota*, L-60 (24 decembrie 1642), *Mrea Căldărușani* III-8 (19 aprilie 1643), *Documente istorice* MDXXVII-22 (3 iunie 1643).

10. Biblioteca Academiei României, ms. 5152, f. 121.
11. S. Zotta, *Documete relative la Hrizea vistierul și la moșia Dobreni*, în Arhiva genealogică, II, 1913, p. 187-188.
12. Vezi tabelul anexă.
13. *Călători străini despre țările române*, vol V, p. 133.
14. N. Stoicescu, *Constantin Șerban*, București, 1990, p. 8.
15. *Ibidem*.
17. Biblioteca Academiei Române, secția msse, *Documente*, Foto XLIV-20, vezi și N. Iorga, *Socotelile Sibiului*, București 1899, p. 20-21.
18. A. Veress, *Documente privitoare la istoria Ardealului, Moldovei și Țării Românești*, vol. X. București, 1938, p. 263.
19. Detalii în *Istoria Țării Românești 1290-1690, Letopisețul Cantacuzinesc*, București, 1960, p. 114-115, 158-159.
20. G. Kraus, *Cronica Transilvaniei, 1608-1665*, București, 1965, p. 161-162.
21. *Idem*, p. 160-162.
22. W. Zekely, *Unele precizări privind mișcările social-politice desfășurate în ultimul an al domniei lui Matei Basarab*, în „Istoas“, 1981-1983; p. 308.
23. Arh. Statului, București, *Documente istorice*, CCCX-39.
24. Arh. Statului, București, *Documente istorice*, CXXVI-188.
25. *Idem*, CCXCIX-18, CXC VII-73, XXXIII-189.
26. *Idem*, CDXLII-3, CXCVI-116.
27. *Idem*, CXXXIV-80, CCLXXVII-42, 43, CCLXXXI-6.
28. Mehmet Mustafa, *Cronici turcești privind Țările Române*, Extrase vol. III, București, 1980-, p. 105-106; G. Kraus, *op. cit.* p. 182; W. Zekely, *op. cit.*, p. 309-310.
29. *Călători străini despre țările române*, vol VI, p.132-145.
30. N. Stoicescu, *Matei Basarab*, București, 1988 – p. 61-70.
31. *Documente Hurmuzachi*, IV partea I, p. 672.
32. *Călători străini despre țările române*, vol.VI, . 142-143.
33. Miron Costin, *Opere*, București, 1958, p. 168-169.
34. *Istoria Țării Românești, 129-1690, Letopisețul cantacuzinesc*, București, 1960-, p. 119.
35. *Idem*.
36. *Călători străini despre țările române*, vol VI, p. 143.

37. Mihai Berza, *Haraciul Moldovei și Țării Românești în sec. XV-XIX*, în „Studii și materiale de istorie medie“, vol. II, 1957, p. 38-39.
38. W. Zekely, *op. cit.*, p. 321.
39. N. Iorga, *Histoire des Roumains et de la Romanite orientale*, vol. VI, Les monarque, Bucarest, 1940, p. 252-256.
40. N.C. Bejenaru, *Constantin Șerban înainte de domnie* în „Arhive“ Iași, 1/1924, p. 14-26.
41. Christache Georgescu, *Matei Basarab*, București, 1937, p. 38-45.
42. W. Zekely, *Unele precizări privind mișcările social-politice desfășurate în ultimul an al domniei lui Matei Basarab*, în „Istoas“ 1981-1983, p. 290.
43. C. Rezachievi, *Fenomene de criză social-politică în Țara Românească în veacul al XVII-lea*, în „Studii și materiale de istorie medie“, IX, 1978, p. 59-84.
44. N. Stoicescu, *Matei Basarab*, București, 1988, p. 212-213; același, *Constantin Șerban*, București, 1990.
45. S. Zotta, *Documente relative la Hrizea vistierul și la moșia Dobreni*, în „Arhiva genealogică“, II, 1913, p. 187-188.
46. *Idem*, p. 188-189, 189-191.
47. *Idem*, p. 191-192.
48. *Idem*, p. 193-194.

**LA MONTÉE SUR LE TRÔNE DE CONSTANTIN ȘERBAN,
COMME SUCCESSEUR DU VOÏVODE MATEI BASARAB.
IL S'AGIT D'UN COMLOT POLITIQUE-MILITAIRE,
OU BIEN D'UNE CONJONCTURE FAVORABLE?**

RÉSUMÉ

L'acquisition du suprême pouvoir dans l'Etat sur la voie d'un complot politique-militaire a été et elle est aussi aujourd'hui une méthode très souvent rencontrée de l'Antiquité jusqu'à nos jours.

Pour que le complot réussisse il faut avoir au premier rang une personnalité dotée avec des qualités et celle-ci doit utiliser aussi les circonstances favorables, sans éveiller des soupçons.

Un tel personnage historique a été Constantin Serdarul de Dobreni le bâtard de Radu Șerban Voivode, parvenu sur le trône de la Valachie en 1654, sous le nom de Constantin Șerban.

